

Н. В. Лимаренко

*Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя*

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ТУРИЗМУ

В роботі аналізується стан сучасного туризму як важливої складової світової економіки. Окреслено проблеми та перешкоди, які стримують розвиток туристичної галузі в XXI столітті. З'ясовано перспективи розвитку сучасного туризму з урахуванням загроз, які негативно позначаються на даній сфері.

Ключові слова: туризм, подорожі, пандемія, війна, відпочинок.

state of modern tourism as an important component of the world economy is presented. The problems and obstacles that restrain the development of the tourism industry in the 21st century are outlined. The prospects for the development of modern tourism, taking into account the threats that negatively affect this area, have been clarified.

Keywords: tourism, travel, pandemic, war, rest.

Постановка проблеми. Туризм на сьогоднішній день – це найбільш масовий феномен XXI століття, кожна людина прагне подорожувати, відвідати якомога більше місць, а тому туризм проникає в усі сфери життя людей і трансформує навколишній світ. Для будь-якої країни розвиток туристичної галузі виступає невід'ємною частиною формування її конкурентоспроможності,

культурного й соціально-економічного розвитку. До 2019 року спостерігалась тенденція до зростання числа туристів і, як наслідок, розвитку туризму по всьому світу в цілому. Проте, період з 2020 року й донині став справжнім випробовуванням для індустрії туризму. Спочатку Covid-19, який наніс нищівного впливу на досліджувану галузь, а потім і негативні наслідки повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну не могли оминати й сферу туризму. Станом на листопад 2023 року ситуація з Covid-19 вже є контрольованою, проте повномасштабна російсько-українська війна все ще триває й здійснює негативний вплив на всі сфери світової економіки. З огляду на окреслену ситуацію, вкрай важливо дослідити сучасний стан туризму і перспективи його розвитку в таких умовах, через те, що останній є однією з найбільш динамічно-розвинутих галузей економіки на світовому рівні.

Мета роботи полягає у тому, щоб охарактеризувати сучасний стан туризму і визначити перспективи його розвитку.

До 2019 року включно спостерігалась щорічна тенденція до збільшення кількості туристів, що було спричинено тим, що туризм набув особливої актуальності та популярності, з'являлась можливість здійснювати подорожі на будь-який гаманець, Проте, 2020 рік змінив ситуацію повністю. Через поширення пандемії Covid-19, туристична галузь практично припинила свою діяльність у зв'язку з закриттям кордонів та впровадженням карантинних мір. Індустрія туризму та подорожей, яка базується на людській мобільності, сильно постраждала від глобальної пандемії, спричинивши падіння частки у світовому ВВП майже удвічі. У 2021 році туристична галузь як у світі, так і в Україні загалом почала відновлюватись у зв'язку з послабленням пандемії. Наступний 2022 рік прогнозувався як майбутній «рік прориву», проте повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну здійснило вплив на всі галузі світової економіки, завдавши шкоди й сфері туризму.

У травні 2023 року ВООЗ ознаменувало завершення пандемії Covid-19 і станом на листопад 2023 року поширення цього вірусу є контрольованим, а отже вже не несе такого негативного впливу на туристичну галузь.

Проте, повномасштабна російсько-українська війна станом на листопад 2023 року все ще активно триває, здійснюючи негативний

вплив на стан туризму у світі щонайменше чотирма способами: втратою українських туристів; обмеженням використання повітряного простору й авіаліній; більшими витратами на паливо й харчування; зменшенням впевненості мандрівників й зниження рівня доходу останніх [1, с. 237]. Зміст проблеми полягає ще й в тому, що російське суспільство, яке, як відомо, є 15-тимільйонним, стало ізольованим. Більшість цивілізованих демократичних країн світу ввели санкції проти Російської Федерації та її громадян і в'їзд на території країн світу даним особам є забороненим. Щодо самої України, то внаслідок анексії Криму в 2014 році держава втратила один з головних туристичних осередків. Що стосується міст України, то частина з них знаходиться під окупацією, а решта – під постійним бомбардуванням. Туристи не хочуть ризикувати власним життям і тому Одесу, Миколаїв, Херсон, Львів та Київ сьогодні відвідують дуже мало туристів. Окрім російсько-української війни, негативний вплив на сферу туризму має і арабо-ізраїльська війна, яка розпочалась внаслідок агресивного та раптового нападу армією ХАМАСу на Ізраїль. Збройний конфлікт розпочався 7 жовтня 2023 року і триває по сьогодні.

Звичайно, умови, в яких нині розвивається туристична галузь, є доволі складними. Проте, не дивлячись на окреслені вище негативні аспекти, все ж, туристична галузь по трохи відновлюється після глобальної пандемії, про що, зокрема, свідчать показники Всесвітньої туристичної організації (UNWTO). Так, згідно даних, які наводить UNWTO, ґрунтуючись на дослідженні станом на вересень 2023 року, туризм відновив 84% допандемічного рівня в період січень-липень 2023 року (що на 16% менше, порівняно з 2019 роком) після потужного другого кварталу та початку літнього сезону в Північній півкулі. Попит на подорожі продовжував демонструвати вражаюче стійке відновлення в умовах економічних і геополітичних проблем. Після досягнення 80% у першому кварталі 2023 року кількість міжнародних туристів досягла 85% від допандемічного рівня у другому кварталі 2023 року та 90% у липні 2023 року, що підтримується відкладеним попитом. Приблизно 700 мільйонів туристів здійснили міжнародні подорожі з січня по липень 2023 року, що приблизно на 43% більше, ніж у ті ж місяці 2022 року, але на 16% менше, ніж у 2019 році. Липень був найбільш туристично активним місяцем: 145 мільйонів міжнародних

мандрівників перетнули міжнародні кордони [4]. Розглянемо стан туризму у розрізі регіонів світу:

- Близький Схід показав найкращі результати серед регіонів у січні-липні 2023 року, де кількість прибуттів на 20% перевищила рівень до пандемії. Близький Схід є єдиним регіоном у світі, який перевищив рівень 2019 року за цей період, де кілька напрямків мають надзвичайні результати, серед яких Катар (+95%), Саудівська Аравія (+58%) та Йорданія (+23%);
- Європа, найбільший у світі регіон призначення, досягла 91% рівня до пандемії в січні-липні 2023 року завдяки значному внутрішньорегіональному попиту та подорожам із Сполучених Штатів. У Європі про найбільші туристичні результати за цей період повідомили Албанія (+56% порівняно з 2019 роком), Андорра (+31%), Вірменія (+30%), Ліхтенштейн (+19%) і Сербія (+17%);
- Африка відновила 92% докризових прибуттів за ці сім місяців 2023 року, а Ефіопія (+28%), Танзанія (+19%) і Марокко (+15%) значно перевищили відповідні рівні до пандемії в січні-липні 2023 рік;
- за цей період прибуття в Америку досягло 87% від кількості 2019 року, включаючи прибуття в Сальвадор (+32%), Колумбію (+23%), Домініканську Республіку та Гондурас (обидві +17%);
- туризм демонструє швидке відновлення в Азії та Тихоокеанському регіоні, де кількість прибуттів збільшилась до 61% від допандемічного рівня за цей період (з 54% у першому кварталі 2023 року) після відновлення багатьох напрямків і вихідних ринків на початку цього року. Мальдіви (+8%) і Монголія (+4%) є тими напрямками Азіатсько-Тихоокеанського регіону, які відновили рівень 2019 року;
- за субрегіонами Північна Африка (+8%), Центральна Америка (+2%) і Південна Середземноморська Європа (+1%) перевищили допандемічний рівень у січні-липні 2023 року;
- Північна Європа, Карибський басейн (-5%) і Південна Азія (-7%) наблизилися до рівня 2019 року [4].

За даними UNWTO Tourism Recovery Tracker, міжнародні повітряні ємності та пасажирський попит відновилися приблизно

на 84% від допандемічного рівня у червні 2023 року. За січень-серпень 2023 року кількість бронювань готелів зросла вдвічі, порівняно з аналогічним періодом 2022 року. Глобальні показники заповнюваності закладів розміщення досягли 70% у серпні, трохи перевищивши рівень 66% у серпні 2022 року [3].

Згідно прогнозів UNWTO, очікується, що туризм продовжить відновлюватися до грудня 2023 року завдяки відкладеному попиту та збільшенню повітряного сполучення, хоча й помірнішими темпами після літнього пікового туристичного сезону. Очікується, що повторне відкриття Китаю та інших азіатських ринків продовжить стимулювати подорожі в регіоні та в інші частини світу. Заглядаючи вперед, близько 58% експертів групи UNWTO вважають, що міжнародний туризм не повернеться до рівня 2019 року за результатами 2023 року, при цьому, з них 37% вказують на 2024 рік, а 21% – на 2025 рік чи, навіть, пізніше [4].

Окреслюючи перспективи розвитку туризму, варто зазначити, що складне економічне середовище продовжує лишатися вагомим чинником для ефективного відновлення міжнародного туризму в 2023 році. Постійна інфляція та зростання цін на нафту призвели до підвищення вартості транспорту та розміщення. Поєднання інфляції та підвищення процентних ставок продовжує чинити тиск на сімейні бюджети та рівень довіри, а також збільшує вартість життя. Вказане може вплинути на структуру витрат протягом решти року, коли туристи все більше шукатимуть співвідношення ціни та якості, подорожуючи ближче до дому та здійснюючи коротші поїздки у відповідь на високі ціни та загальні економічні проблеми. Невизначеність, спричинена російською агресією проти України та іншою зростаючою геополітичною напруженістю, а також відновленням випадків Covid-19, також продовжують становити негативні ризики. Тобто, хоча світ і став по трохи відновлюватися від пандемії, але постійно виникають нові загрози, які стоять на заваді до повноцінного відновлення туристичної галузі.

Проте, все ж туризм точно продовжуватиме розвиватись. Тоді як тренди подорожей у 2023 році були продиктовані зняттям Covid-обмежень, поверненням до круїзів, підвищенням популярності індивідуальних подорожей тощо, то у 2024 році почнуть домінувати нові тренди. Зокрема, серед трендів доцільно виділити

те, що відбуватиметься зростання популярності подорожей до місць, де знімалися улюблені телешоу, серіали та фільми. Так, Сицилія стала популярною у 2023 році завдяки успіху хіт-шоу «Білий лотос», Румунія потрапила в тренд після виходу популярного серіалу «Венздей», а мандрівники з'їхалися до столиці Франції, щоб одержати власний досвід «Емілі в Парижі». Наступний тренд, який доцільно зазначити, це те, що у 2024 році мандрівники з обмеженим бюджетом, шукатимуть доступніші альтернативи популярним напрямкам, які є дорожчими та багатолюдними. Також у 2024 році активно будуть відновлюватись поїдки туристів на різноманітні концерти, фестивалі тощо, за якими так скупили останні в умовах обмеженості [2].

Висновки. Отже, не дивлячись на складне економічне, геополітичне та частково екологічне становище у світі, туризм продовжує розвиватись, демонструючи хороші показники у напрямку відновлення до допандемічного рівня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Машіка Г., Грабар М., Кашка М. Вплив російсько-української війни на розвиток туристичної індустрії країн ЄС. *Причорномоські економічні студії*. 2023. Вип. 79. С. 236-239.
2. Podolskyi E. The main tourism trends for 2024 have been named. DIP. 17.11.2023. URL: <https://dip.org.ua/en/tourism/the-main-tourism-trends-for-2024-have-been-named/> (дата звернення: 19.11.2023)
3. UNWTO Tourism Recovery Tracker. 2023. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data/unwto-tourism-recovery-tracker> (дата звернення: 18.11.2023)
4. World Tourism Barometer. UNWTO. Vol. 21. Issue 3. September 2023. URL: https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2023-09/UNWTO_Barom23_03_September_EXCERPT.pdf?VersionId=5i4.UT7ZwFAc0OKrufVJ.TE_HAFz4kUU (дата звернення: 18.11.2023)